

13th International youth conference

“Perspectives of science and education”

22 November 2019

**New York
2019**

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ. МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ

НИКОНОРОВА Л.І.

старший викладач кафедри іноземних мов

Національна академія статистики, обліку та аудиту

м. Київ, Україна

У статті досліджується інтегрований підхід при вивченні іноземної мови студентів вищих навчальних закладів. Особливу увагу приділено моделі впровадження CLIL і його основних компонентів, відзначено сильні та слабкі сторони даного методу. У статті наводяться приклади практичної реалізації міждисциплінарного та інтегрованого підходів.

Ключові слова: *інноваційні технології, інтегрований підхід, міждисциплінарний підхід, інновації в ВНЗ, навчання іноземній мові, CLIL*

Одним з найактуальніших сучасних напрямів, що поєднує цілий комплекс галузей знань і має міждисциплінарний характер, є міжкультурна комунікація. Поведінка учасників міжкультурної комунікації зумовлюється різними аспектами взаємодії мови і культури. Мовна освіта в умовах реальних контактів студентів з представниками численних культур висуває завдання пошуку нових форм взаємозв'язку навчальних дисциплін, засвоєння яких дає можливість осягнути глибинні процеси мови і культури.

Актуальність міждисциплінарної інтеграції на всіх рівнях освітньої системи викликана необхідністю цілісної реалізації як локальних завдань кожного навчального предмета, так і виконання соціального замовлення суспільства: формування всебічно розвиненої, грамотної, допрофесійної і професійно компетентної, культурно розвиненої, духовно повноцінної особистості випускника навчального закладу. Однією з найважливіших завдань

сучасної освіти є виховання «людини культури», що втілила в собі все багатство культурної спадщини людства; а також завдань синтезу природничо-наукових, технічних, загальнокультурних і гуманітарних знань і вмінь студентів, що забезпечує високий рівень готовності застосовувати отримані знання і навички в практичній діяльності.

Метою цієї статті є вивчення можливості застосування інтегрованого підходу для вивчення іноземних мов в умовах ВНЗ.

Термін "інтеграція" почав активно вживатися лише з ХІХ століття, коли відбувалося утворення зв'язків між раніше відокремленими галузями знань. Під інтеграцією розуміють поєднання в єдине ціле частин, елементів і компонентів, які до цього існували окремо, з ускладненням і зміцненням зв'язків між ними[1].

Якщо інтеграції іноземної мови з гуманітарними дисциплінами присвячено безліч робіт, то питання міждисциплінарної інтеграції її з дисциплінами технічного і природничого циклу у вітчизняній науці і практиці опрацьовано недостатньо глибоко. Є окремі дослідження, присвячені інтеграції іноземної мови та хімії, зокрема, роботи М. М. Котляр [2] і Є. С. Павлової [3], проте вони розглядають інтеграцію знань природничо-наукових дисциплін та іноземної мови тільки на рівні середньої школи. На рівні вищої освіти дане питання розглядається в роботах Н. В. Попової [4, 5] і М. М. Степанової [5], де пропонується використовувати під час навчання іноземної мови в магістратурі нелінгвістичних напрямів міждисциплінарний підхід, який об'єднує «лінгвістичну, професійну, комп'ютерну та культурологічну спрямованість навчання магістрантів в єдине ціле» [5, с. 81]. У зазначених роботах міждисциплінарний підхід застосовується лише в процесі навчання іноземної мови, зміст якого включає в себе різні аспекти інших дисциплін.

Кількість компонентів інтегрованого курсу дослідники визначають по-різному. Оптимальним видається підхід О.Н. Щукіна [6], згідно з яким інтегрований курс включає такі складові: мовний матеріал, мовленнєві вміння

та навички, знання мовних засобів та правил їх вживання, навчальні та компенсаційні вміння, культура країни мови, що вивчається, сфери, теми, ситуації спілкування, аутентичні тексти.

У ряду освітніх методик, що включають в себе паралельне навчання як іноземної мови, так і профільного предмету, можна виділити методику предметно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning - CLIL), яка здатна вплинути на формування необхідних компетенцій у студентів технічних, гуманітарних та інших напрямів у вузі.

Термін Content and Language Integrated Learning (CLIL) був введений в 1994 р дослідником в області багатомовної освіти Девідом Маршем (David Marsh) в процесі роботи по координації досліджень про стан мовної освіти в Європі [7]. Інтерес до методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) також був пов'язаний з політичною ситуацією в Європі та європейськими освітніми стандартами. Політичним поштовхом послужило те, що міграція між європейськими державами вимагає вищого рівня мовної компетенції щодо внутрішніх мов, що було актуальним в той період часу. Зараз CLIL стала не тільки способом для отримання доступу до додаткових мов, а й залучення інноваційних практик в навчальний план в цілому. CLIL як підхід поступово набирає визнання в європейських країнах. Здається, що тенденція в навчанні через методику CLIL все більше і більше використовуватиметься в майбутньому в більшості країн Європи [8].

У 1994 році сформовано і затверджено саме визначення предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL): «Предметно-мовне інтегроване навчання або CLIL - це двонаправлений компетентнісний підхід до навчання, в якому іноземна мова використовується для викладання як основного предмета, так і для вивчення самої мови» [8]. Таким чином, CLIL інтегрує способи навчання предмету і вивчення самої іноземної мови. Використовуючи CLIL, студенти можуть вивчати один або кілька предметів іноземною мовою, найчастіше це англійська мова. Однак не передбачається, що студенти можуть спочатку професійно говорити іноземною мовою перш, ніж приступити до

вивчення профільного предмета. Вони вивчають мову в той же час, що і предмет.

Серед особливостей методики CLIL можна виділити три основні [9]:

а) Вивчення іноземної мови, інтегрованої в зміст самого предмета, такого як наука, історія, географія. Студенти вивчають іноземну мову за допомогою полегшеного змісту предмета.

б) CLIL має своє походження в різних соціально-мовних і політичних контекстах і відноситься до будь-якої мови, віку та рівня освіти: від дошкільної, початкової до вищої, професійного навчання. У цьому сенсі CLIL відповідає всім європейським освітнім програмам, призначеним для всіх громадян, де вважається, що багатомовність і мультикультуралізм сприяють інтеграції, розуміння і мобільності серед європейців.

с) CLIL - підхід, який передбачає розвиток соціальних, культурних, пізнавальних, лінгвістичних, академічних та інших навичок навчання, які в свою чергу сприяють досягненню в області вивчення як самого предмета, так і мови. [10].

Основна суть методики CLIL виражається в так званому принципі «4C»:

1) зміст (Content): головне завдання навчання – засвоєння змісту дисципліни, формування знань, умінь та навичок, передбачених навчальною програмою;

2) спілкування (Communication): освоєння необхідного мовного матеріалу і його використання для навчання через спілкування на іноземній мові, що передбачає активну роль учнів у такому навчальному процесі, де нові знання не надаються в готовому вигляді, а «конструюються» через спільну діяльність і спілкування педагога і учня, учнів між собою, при цьому відбувається сприйняття і відтворення іноземної мови в усіх її видах (слухання, читання, говоріння та письмо);

3) пізнання (Cognition): розвиток розумових здібностей вищого порядку і навичок ефективного навчання;

4) культура (Culture): формування міжкультурної чутливості, здатності дивитися на людей, речі та явища крізь призму іншої культури, що є необхідним для ефективної міжкультурної комунікації та адаптації в сучасному світі.

У вищих закладах освіти переважає методика вивчення англійської мови для спеціальних цілей (English for Specific Purposes (ESP)), яка передбачає використання 20% предметного змісту та 80% мовного контенту. Методика ESP націлена, головним чином, на навчання безпосередньо іноземної мови, при цьому змістові аспекти відіграють другорядну роль. CLIL має амбівалентну спрямованість як на спеціальний контент, так і на іноземну мову.

Поєднання ESP і CLIL (більше половини предметного змісту, при меншому мовному контенті) є, на наш погляд, найбільш оптимальним для практики навчання іноземних мов у вищих закладах освіти.

При проведенні інтегрованих занять з англійської мови в ВНЗ можна створити базу для подальшого формування лексичної і граматичної бази, вимовних і інтонаційних навичок. Інтегровані курси навчання англійської мови формують комунікативно - пізнавальний мотив, який сприяє формуванню професійної компетенції та успішної професійної діяльності. Всі його аспекти підпорядковуються комунікативним цілям. Головною метою є навчання іноземної мови як засобу спілкування.

На даний момент також немає одностайності уявлення про те, хто саме може здійснювати викладання із застосуванням інтегрованого предметно-мовного методу. Пріоритет надається викладачам предметної дисципліни - носіям іноземної мови або тим, хто володіє іноземною мовою на рівні не нижче B2-C1 за шкалою CEFR і методичною компетенцією в галузі CLIL. Але не виключається і можливість того, що володіючи певними методичними знаннями і навичками, за підтримки викладачів-предметників, викладач-лінгвіст може з успіхом інтегрувати предметний зміст та іноземну мову.

Прикладом застосування викладачами кафедри англійської мови та міжкультурної комунікації інтегрованого предметно-мовного підходу можуть

служити організовані ними англомовні конференції та фестивалі науки, які дають студентам, магістрантам і аспірантам різних напрямів та спеціальностей можливість представити і обговорити результати своїх наукових досягнень англійською мовою, що, в свою чергу, сприяє формуванню професійної компетенції та розвитку умінь знаходити, обробляти, аналізувати та використовувати інформацію, отриману з різних англомовних джерел.

Пристаючи до розробки різного роду інтегрованих курсів, необхідно мати чітке уявлення про структуру передбачуваної навчальної діяльності, освітньої траєкторії; визначити загальну систему міждисциплінарних понять, розробити основні етапи діяльності. Цей процес передбачає побудову цілісної моделі і стратегії освітнього процесу, а також системний аналіз діяльності. Серед освітніх завдань першочерговими є: відбір матеріалу, конкретних розділів і тем, встановлення міждисциплінарних зв'язків, завдяки яким можлива реалізація принципів інтеграції в навчанні.

Інтегрований курс англійської мови сприяє набуттю теоретичних знань та їх практичної реалізації в процесі професійної діяльності студента. В інтегрованих курсах англійська мова є засобом здобування знань з інших дисциплін.

Інтеграція навчання створює єдину систему знань, умінь і навичок, що допомагає формувати у студентів професійну компетенцію. Інтегровані заняття дозволяють навчати студентів комунікативним функціям у рамках мовного акту, не відриваючи від реальності, що дозволяє використовувати щоденні ситуації для вираження або запиту різної інформації.

Особливістю іншомовної складової програми підготовки студентів в аспекті інтеграції в професійну діяльність є введення спеціальної лексики, розгляд особливостей читання і написання наукових текстів, вирішення навчальних завдань, обговорення професійних питань. Інтегративне навчання проводиться в контексті активного професійного спілкування на теми, присвячені дослідженням студентів. Інтегрованість іншомовної складової в професійну діяльність магістранта сприяє активізації латентних лексичних

знань і мотивації до подальшого вдосконалення. Але найчастіше словниковий склад, що отриманий на курсах іноземних мов, є незатребуваним студентами в їхній професійній діяльності в зв'язку з неадаптованістю і непов'язаністю курсів з професійною компетенцією. Для вирішення цього завдання необхідно інтегрувати наукові знання в професійній сфері з іншомовної складової курсу шляхом введення в процес навчання іншомовної професійної лексики і професійно значущої інформації в безпосередньому взаємозв'язку з громадськими знаннями в професійній діяльності.

При вивченні проблеми предметно-мовного навчання у вищих навчальних закладах нами виявлено ряд переваг даної методики, а саме: розвиток професійного / академічного володіння мовою; розвиток пізнавальних навичок (здатність адекватно виражати складні розумові процеси); робота в малих групах, яка сприяє кількісному і функціональному вивченню мови студентами; діяльність, що базується на завданнях, забезпечує змістовий і достовірний зв'язок, який є функціональним і актуальним для потреб студентів.

З методичного боку слід: підбирати автентичні, складні, важливі навчальні матеріали; застосовувати читання, як один з видів діяльності на занятті для зниження когнітивного та лінгвістичного навантаження вмісту; фокусувати увагу на ефективному перетині контенту, пізнання і мови; стежити за взаємодією учасників мовного процесу в аудиторії; координувати слухання і говоріння студентів в іншомовному середовищі.

Навчання мови слід здійснювати на основі завдань, які спонукають студентів до взаємодії і призводять до ефективних результатів. Для реалізації предметно-мовного інтегрованого навчання у вищих навчальних закладах необхідні висококваліфіковані викладачі, які повинні брати до уваги як мову, так і зміст матеріалу, що викладається. Необхідний систематичний взаємозв'язок викладачів спецпредметів і англійської мови для повного розуміння і усвідомлення досліджуваного матеріалу. Викладачам іноземних мов слід продумувати автентичні, інтерактивні завдання, задіюючи всі види

мовленнєвої діяльності. При оцінюванні знань студентів необхідно брати до уваги два аспекти: мову і зміст.

Останнім часом все більше вчених схиляється до думки, що необхідно розробити моделі іншомовного навчання студентів немовних вишів. Як показує практика, розробка моделі навчання повинна здійснюватися на основі реальних потреб випускників вищої школи і задовольняти соціальне замовлення суспільства.

Таким чином, аналіз стану досліджуваної проблеми показує, що предметно-мовне інтегроване навчання в вищих навчальних закладах як один з полілінгвальних підходів є одним з ефективних механізмів формування професійної компетенції майбутнього фахівця. Ефективність процесу формування професійної компетенції майбутнього фахівця багато в чому обумовлена оволодінням ним знаннями, вміннями і навичками в аспекті предметно-мовного інтегрованого навчання.

Список використаних джерел

1. Прошкін В.В. Інтеграція університетської науки й освіти: історичний аспект [Електронний ресурс] / В.В. Прошкін // е-журнал "Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку". – 2010. – №2. – Режим доступу: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_s...

2. Котляр М. М. Формирование элементов языковой культуры учащихся при обучении химии. Дисс... канд. пед. наук. — СПб., 2000. — 176 с.

3. Павлова Е. С. Организация билингвального обучения химии в основной школе // Сибирский педагогический журнал. 2011. № 9. — С. 169-175.

4. Попова Н. В. Междисциплинарная парадигма как основа формирования интегративных компетенций студентов многопрофильного вуза (на примере дисциплины «Иностранный язык»): Автореф. дисс. д. педагог. наук. — СПб., 2011. — 50 с.

5. Попова Н. В., Степанова М. М. Междисциплинарный подход к преподаванию иностранного языка в непрофильной магистратуре // *Материалы второй международной научной конференции «Актуальные проблемы науки и образования»*. — Ставрополь: СевКавГТУ, 2010. — С. 76–81.

6. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам. Теория и практика: учебное пособие для преподавателей и студентов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Филоматис, 2006. – 480 с.

7. Marsh, D. CLTL / EMILE – the European Dimension: Actions, Trends and Foresights Potential [Electronic resource] / D. Marsh // Brussels: The European Union. – 2002. – URL: <http://userpage.fu-berlin.de/elc/bulletin/9/en/marsh.html>

8. Sandra Attard Montalto. The CLIL Guidebook [Electronic resource]/ A. Montalto, L. Walter, M. Theodorou, K. Chrysanthou // *Lifelong Learning Program*. – 2015. – URL: <https://www.goethe.de/en/spr/unt/kum/clg/20782495.html>

9. Ioannou Georgiou, Spfie and Pavlu, Pavlos: Guidelines for CLIL Implementation in Primary and Pre-primary Education [Electronic resource] / G. Ioannou // *Comenius Socrates Project*. – P. 157. – URL: http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/Anglika/teaching_material/clil/guidelinesforclilimplementation1.pdf

10. Coyle D. CLIL: Content and Language Integrated Learning / D. Coyle, Ph. Hood, D. Marsch // Cambridge University Press, 2010. – P. 182.

11. Степанова М. М. Иностранный язык как средство междисциплинарной интеграции: от школы до магистратуры // *Молодой ученый*. — 2014. — №4. — С. 1244-1246. — URL <https://moluch.ru/archive/63/9915/> (дата обращения: 11.11.2019).

ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕГРИРОВАННОГО ПОДХОДА К ОБУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ. МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ

НИКОНОРОВА Л.И.

старший преподаватель кафедры иностранных языков

В статье исследуется интегрированный подход при изучении иностранного языка студентов высших учебных заведений. Особое внимание уделено модели внедрения CLIL и ее основных компонентов, отмечено также сильные и слабые стороны данного метода. В статье приводятся примеры практической реализации междисциплинарного и интегрированного подходов.

Ключевые слова: *инновационные технологии, интегрированный подход, междисциплинарный подход, инновации в ВУЗ, обучение иностранному языку, CLIL*

APPLICATION OF AN INTEGRATED APPROACH TO TEACHING A
FOREIGN LANGUAGE. METHODOLOGICAL PROBLEMS

NIKONOROVA L.I.

Senior Lecturer, Department of Foreign Languages NASAA

The article examines the integrated approach to the study of a foreign language of students of higher educational institutions. Particular attention is paid to the implementation model of CLIL and its main components, noting also the strengths and weaknesses of this method. The article provides examples of the practical implementation of interdisciplinary and integrated approaches.

Keywords: *innovative technologies, an integrated approach, an interdisciplinary approach, innovation in a university, foreign language teaching, CLIL*